

Altıncı Çerçeve Program ve Türkiye...

Aykut Göker

Avrupa Birliği (AB) yetkili organları, bu yıl yürürlüğe girecek [Ortak] Araştırma, Teknoloji Geliştirme ve Gösterim Faaliyetleri ile ilgili Altıncı Çerçeve Program (2002-2006) [AÇP] üzerindeki çalışmalarını sürdürüyor. Program Haziran'da kesinleşecek.

Daha önce de belirtmiştim, Çerçeve Programlar, AB'nin, ait oldukları döneme ilişkin bilim ve teknoloji politikasının uygulama aracıdır. Bunlar, AB'nin, ekonomik ve siyasi önceliklerini de yansıtır. Çünkü, **ortak** araştırma hedef ve öncelikleri bu ekonomik ve siyasi önceliklere göre belirlenmektedir. AÇP üç hedef etrafında kurgulanıyor: Avrupa'da araştırmanın bütünleştirilmesi; **Avrupa Araştırma Alanı**'nın oluşturulması; ve **Avrupa Araştırma Alanı**'nın temellerinin güçlendirilmesi. Bu üç hedef, AB ülkelerinin, '**Avrupa Ekonomi Alanı**'nın oluşturulması sürecine paralel olarak, araştırma çaba ve faaliyetlerini de Avrupa ölçeğinde bütünleştirme kararını yansıtıyor.

AÇP'nin yansıttığı bir diğer önemli husus, birinci hedef doğrultusunda öngörülen "**öncelikli tematik araştırma alanları**" incelendiğinde ortaya çıkıyor. Bu alanlar: 1. Sağlık için **genomik** ve biyoteknoloji; 2. **Enformasyon Toplumu** teknolojileri; 3. **Nanoteknolojiler, akıllı** malzemeler ve yeni üretim yöntemleri; 4. Havacılık ve uzay; 5. Gıda güvenilirliği ve sağlık riskleri; 6. Sürdürülebilir gelişme; 7. **Açık, bilgiye-dayalı** Avrupa toplumunda yurttaşlar ve yönetim(governance)dir.

Bu alanlardan ikincisi, Avrupa enformasyon toplumunun dayanacağı teknoloji temelini güçlendirmeye yönelik olmakla birlikte, '**kognitif** [bilmeye ve kavramaya ilişkin] teknikler ya da araçlar ve **semantik** [anlamsal]-**tabanlı** sistemler' ya da '**akıllı** arayüzler' geliştirmek gibi, daha çok **zihinsel süreçleri** nitelemek için kullandığımız terimlerle ifade edilen araştırma konularını da içermektedir. Bu tür araştırmalar, enformasyon toplumundan farklı yeni bir toplumsal yapıya geçişin hazırlıklarına ilişkin ipuçları mıdır? Bunun yanıtını, Program'da bulmak mümkün, şöyle deniyor: "Çabalarımız, ekonomik ve toplumsal açıdan maksimum faydayı sağlamak için, bilgisayarlar, arayüzler ve bilgisayar ağlarını günlük yaşam ortamıyla bütünleştirecek ve böylece kolay ve 'doğal' etkileşim yoluyla, pek çok hizmet ve uygulamayı, herkes için erişilebilir hâle getirecek, gelecek teknoloji kuşakları üzerinde odaklanmalıdır. Bu '**kuşatan akıl** [ambient intelligence]' vizyonu, bireyi, **bilgiye-dayalı toplumu hedefleyen, gelecekteki gelişmelerin** merkezine yerleştirmeyi temel alır." Son öncelik alanı çerçevesinde de, örneğin, "AB'nin hedeflerine hizmet eden **bilgiye-dayalı bir toplum** geliştirmek için seçeneklerin ve **bilgiye-dayalı bir topluma** geçiş dinamikleri ve yollarının araştırılması" öngörülmüyor.

Burada önemli olan nokta, AB ülkelerinin, 12 aday ülke, İsviçre ve İsrail'i de aralarına alarak, bütünleşmeyi yeni bir alana daha (Avrupa Araştırma Alanı) taşıyor ve enformasyon toplumuyla iç içe, yeni bir toplumsal yapıya (bilgiye-dayalı toplum) geçişin hazırlıklarına da başlıyor olmalarıdır. AÇP bu amaca hizmet edecek etkin bir araç olarak tasarlanmıştır. Türkiye'nin de üye ülkelerle eşit statüde bu programa katılma hakkı var; ama, oluşturulacak ortak finansman havuzuna, GSYİH'si ile orantılı, parasal bir katkıda bulunması şartıyla. Ancak, öyle anlaşılıyor ki, katılma kararını verecek organlarımız, para bulma sıkıntısının ötesinde, bilim insanlarımız ve sanayimizin, havuzdan yararlanacak yeterince araştırma projesi üretemeyeceğinden, dolayısıyla da, havuza yatırılacak paranın geri

kazanılmayacağından endişe ediyorlar. Çerçeve programlara yeni katılan ülkelerin, yatırdıkları parayı ilk ağızda bütünüyle geri kazanamadıkları doğrudur. Ne var ki, Türkiye bunu göze alamaz ve AÇP'ye katılmazsa, bu programda ifadesini bulan, yukarıda işaret ettiğim süreçlerin dışında kalacak ve hayâl ettiği bütünleşmenin daha da uzağına düşecektir. Kanımca, bu noktada karar verme sorumluluğı siyasi otoriteye aittir.

CBT, 23 Şubat 2002.